

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 27.1.2021 klo 11.30 / VNS 6/2020 vp / Asiantuntija- ja lausuntopyyntö

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntopyyntö VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävä kasvun ohjelma

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Uudenmaan TE-toimistolta lausuntoa Suomen kestävä kasvun ohjelmaa koskevasta valtioneuvoston selonteosta. Uudenmaan TE-toimiston lausunto keskittyy ohjelman painopisteeseen 5: Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen.

Painopiste 5: Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen

Uudenmaan TE-toimisto toteaa, että painopistealueen investointi- ja uudistuskokonaisuudet - pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpano, TE-palvelujen vahvistaminen ja digiloikka, mukaan lukien yritysysteistyön ja kansainvälisten rekrytointien edistäminen, äkillisen rakennemuutoksen edellyttämät toimenpiteet, nuorten ja maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsyn edistäminen sekä työhyvinvoinnin ja työelämässä olevien työkyvyn edistäminen - ovat kannatettavia ja välttämättömiä toimia työmarkkinoiden toimivuuden ja yritysten kilpailukyvyn turvaamiseksi sekä koronaviruksesta toivuttaessa että pitkällä aikavälillä.

Uudenmaan TE-toimisto kiinnittää huomiota siihen, että painopistealueen investointi- ja uudistuskokonaisuudet painottuvat toimiin, jotka ovat olleet suunnitelmassa ja valmistelussa jo ennen koronavirusta ja joiden toteuttamiseen kansallisella rahoituksella on varauduttu ainakin osittain. Koska kestävä kasvun ohjelma on tarkoitus rahoittaa vuosina 2021-2023 EU:n elpymispaketista saatavalla rahoituksella, olisi erityisen tärkeää aloittaa EU-rahoitusta ensisijaisesti niihin toimenpiteisiin, joiden toteuttaminen edesauttaa painopisteiden toteutumista mutta joiden toteuttamiseen ei ole varauduttu kansallisella rahoituksella. Erityisesti digitaalisten TE-palvelujen ja työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton kokonaisprosessin digitaalisen infrastruktuurin vahvistaminen ovat tällaisia toimenpiteitä. Tällöin EU:n elpymispaketin tuomat lisäresurssit saataisiin käytettyä niin, että ne täydentäisivät kansallisella rahoituksella tehtäviä, kestävä kasvun ohjelman tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä.

Työmarkkinoiden toimivuus ja kohtaanto

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Tutkimuskirjallisuuden mukaan Pohjoismaisen työvoimapalvelujen mallin käyttöönotolla on positiivisia vaikutuksia työllisyyteen ja työttömyyden kestoihin. Mallia ei ole toistaiseksi sovellettu Suomessa, joten mallin vaikutusta työllisyyteen ja työttömyyden kestoihin Suomessa on vielä vaikea arvioida. Mallin käyttöönoton yhteydessä on varmistettava TE-toimiston henkilöstö- ym. resurssien riittävyys, jotta mallin odotetut positiiviset vaikutukset työllisyyteen voidaan maksimoida.

Kuten ohjelmassakin mainitaan, Pohjoismaisen työllisyyspalvelumallin käyttöönotto edellyttää huomattavia panostuksia digitaalisten ratkaisujen ja tietojärjestelmien ja digitaalisten palvelualustojen kehittämiseen sekä

26.1.2021

henkilöstön kouluttamiseen. Uudistustarpeet digitaalisille ratkaisuille ovat merkittäviä ja ne vievät runsaasti aikaa ja resursseja. Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että digitaalisten uudistusten tulee olla valmiit jo ennen Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönottoa.

Uudenmaan TE-toimisto kiinnittää huomiota myös siihen, että edellä mainittujen seikkojen lisäksi Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toteuttaminen vaatii kasvokkain tapahtuvien tapaamisten huomattavan lisääntymisen vuoksi merkittäviä lisäpanostuksia henkilöstön määrän ohella myös TE-toimiston käytössä oleviin toimitiloihin.

Yli 55-vuotiaiden työllisyyden edistämistoimet

Uudenmaan TE-toimisto toteaa, että iäkkäämpien ikäluokkien työllistymisen edistäminen edellyttää laajasti erilaisia toimia työttömyysturvan lisäpäivien eli ns. eläkeputken poistamisen rinnalle. Yhtenä vaihtoehtona voisi tulla kyseeseen esimerkiksi työnantajille suunnatut taloudelliset kannustimet palkata yli 55-vuotias työntön.

Työperäinen maahanmuutto ja kv-rekrytointien helpottaminen

Uudenmaan TE-toimisto pitää perusteltuna, kannatettavana ja kiireellisenä toimenä työperäisen maahanmuuton ja kansainvälisen rekrytinnin digitaalisen infrastruktuurin kehittämistä.

Kansainvälisen rekrytinnin osalta on tärkeää huomioida myös toimenpiteet, joilla edistetään työelämän vastaanottavuutta kansainvälisille työntekijöille ja osaajille. Samalla yrityksiä ja työelämää pitää tukea sekä parantaa niiden valmiuksia rekrytoida laajasti kansainvälisiä osaajia. Työmarkkinoiden vastaanottavuuteen liittyen on myös jatkettava työtä yhteiskunnan ja työnantajien asenneilmapiirin muuttamiseksi. Tällä hetkellä Suomessa on edelleen runsaasti sellaisia aloja, joilla rakenteellista etniseen taustaan tai kansallisuuteen perustuvaa syrjintää tapahtuu.

TE-palveluilla ja muilla toimenpiteillä tulee edistää kansainvälisten opiskelijoiden työelämäkontakteja, jotta ulkomailta Suomeen tulleet opiskelijat pystyisivät aidosti työllistymään opintojen jälkeen suomalaisille työmarkkinoille ja opintojaan vastaaviin tehtäviin.

Kansainvälisten osaajien tehokkaampi houkuttelu Suomeen edellyttää jatkossakin Suomen maakuvatyön kehittämistä ja Suomen vetovoimatekijöiden entistä parempaa esille nostamista. Pk-yritysten kynnystä rekrytoida kansainvälisiä osaajia pitää madaltaa, mikä vaatii varta vasten pk-yrityksille suunnattujen palvelujen kehittämistä. Erityisesti yrityksille annettava konkreettinen rekrytointiapu ja työntekijöiden asettautumiseen liittyvät palvelut tulee olla sellaisia, että työperäinen maahanmuutto on mutkatonta.

Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen

Maahanmuuttajien työllistymisen tukemisen kehittämisen ydin on palvelutarjonnan kehittämistyössä. Erityisesti korkeaa osaamista omaaville maahanmuuttajille suunnattua ja aloittavien yrittäjien palvelua tulee ehdottomasti lisätä. Samalla olisi tärkeää lisätä resursseja palvelusuunnitteluun sekä erityisesti palvelujen seurantaan, valvontaan ja auditointiin. Kotoutumisen palveluihin olisi keskeistä pyrkiä rakentamaan palveluhankinnan näkökulmasta myös työhön tai yrittäjyyteen siirtymiin perustuvaa tulospohjaista tukea.

26.1.2021

Uudenmaan TE-toimisto on kiinnittänyt huomiota työvoimakoulutusten vaikuttavuuden heikkenemiseen samalla kun maahanmuuttajien osuus työvoimakoulutuksissa on noussut. Tämän haasteen ratkaisemiseksi ja maahanmuuttajien työllistymisen tukemiseksi olisi perusteltua kehittää maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden tarpeisiin erilaisia osaamisen kehittämisen polkuja, joista osa voisi olla pidempiä ja kokonaisia tutkintoja, jotka edesauttaisivat maahanmuuttajien siirtymistä työelämään. Nykyiset, lyhyet tutkinnon osia sisältävät koulutusohjelmat eivät tue tarpeeksi kaikkien maahanmuuttajien siirtymistä työmarkkinoille.

Maahanmuuttajille suunnattaviin palveluihin ja koulutuksiin tulee sisällyttää enemmän kielitukea sekä muita oppimisvalmiuksia parantavia osia (mm. opinto-ohjaus, kuratointi, psykologipalvelut). Lisäksi kotoutumiskoulutuksen työelämäyhteyksiä on vahvistettava. Kotoutumiskoulutuksen tulisi ohjata vahvemmin nimenomaan kotoutumiseen työelämän kautta ja eriytyä nykyistä vahvemmin pelkästä kielikoulutuksesta. Maahanmuuttajille hankittujen palvelujen keskeiseksi osaksi pitäisi jatkossa saada juuri kielen oppiminen ja kotoutuminen työpäivällä.

Oikein kohdennetut ja mitoitettut toimenpiteet äkillisissä rakennemuutoksissa

TE-hallinnon kyky vastata äkillisiin rakennemuutostilanteisiin on erityisen tärkeää, jotta rakennemuutostilanteiden vuoksi työttömäksi joutuneet löytäisivät mahdollisimman nopeasti uuden työn tai itselleen sopivan koulutuksen. Tämä edellyttää TE-palvelujen kohdalla sellaista palvelurakennetta, jonka puitteissa on mahdollista siirtää resursseja ketterästi kulloisenkin tarpeen mukaan. Uudenmaan TE-toimisto huomauttaa tässä yhteydessä, että on varmistettava, että palvelurakennemuutuksen jälkeenkin TE-palvelut kykenevät täysimuotoisesti vastaamaan äkillisten rakennemuutosten aiheuttamiin kriiseihin.

Nuorisopaketti

Ohjaamoiden vahvistaminen monialaisesti

Uudenmaan TE-toimisto toteaa, että Ohjaamoiden henkilöstö muodostuu jo nykyisin eri alojen asiantuntijoista, joiden välisessä yhteistyössä on nykyiselläänkin kehitettävää sekä osaamisen että yhteistyön toimivuuden näkökulmasta. Ohjaamon asiantuntijoilla on muun muassa käytössä tällä hetkellä toisistaan erilliset tietojärjestelmät, mikä aiheuttaa haasteita mm. asiakkaiden tilannekuvan muodostamisessa. Digitaalisen ekosysteemin kehittäminen ja eri toimijoiden välistä tiedonvaihtoa tukeva lainsäädäntö ovat edellytyksiä asiakkaan monialaiselle ja kokonaisvaltaiselle palvelulle.

Aikuistumisen tuki jälkihuoltonuorille

Uudenmaan TE-toimisto pitää myönteisenä kehityksenä jälkihuollon ikäraja nostamista 25 ikävuoteen. Erityisen tärkeää on panostaminen nuorten psykologipalveluiden saatavuuteen, etenkin akuutin kriisinhoitovaiheen jälkeisissä tilanteissa.

Koronakriisistä eniten kärsineiden nuorten tukeminen

Koronakriisi on vaikuttanut erityisesti nuoriin ikäluokkiin ja lisännyt nuorten työttömyyttä rajummin kuin ikääntyneempien ikäluokkien kohdalla. Varsinkin 20-24-vuotiaiden sekä 25-29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on Uudenmaan TE-toimistossa lähes kaksinkertaistunut koronakriisin seurauksena. Tältä osin panostaminen nuorten tukemiseen on perusteltua.

26.1.2021

Nuorten tukemisessa psykologipalvelujen saatavuuden varmistaminen ja erilaiset koulutuspalvelut ovat keskeisessä roolissa. Nuorten tukemiseksi olisi tärkeää hyödyntää nuorille suunnattua työvoimakoulutuksen lisärahoitusta erityisesti yhteishankintakoulutuksella, johon sisältyy vahvat sidokset työelämään. Lisäksi työnantajia varten voidaan toteuttaa nuorten palkkaamiseen kannustavia palvelupaketteja, joissa yhdistetään yhteishankintakoulutus, palkkatuki sekä oppisopimus.

Työhyvinvointi, tuottavuus ja työkyvyn kehittäminen työelämässä

Osatyökykyisten työttömien työllistymisen ja työkyvyn tuen palvelukokonaisuuden vahvistaminen

Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että osatyökykyisten työllistymistä voidaan edistää muun muassa kehittämällä työvoimakoulutustarjontaa siten, että koulutusten toteutuksissa huomioitaisiin työn osa-aikaisuus sekä koulutuksen, kuntoutuksen ja palkkatuetun työn vuorottelu. Osatyökykyisten tarpeista käsin suunnitellut työvoimakoulutukset, joissa myös työnantajat olisivat aktiivinen osapuoli, madaltaisivat osatyökykyisten rekrytointiskynnystä.

Kuten ohjelmassakin mainitaan, osatyökykyisten kohdalla etuuksien yhteensovittamiseen on panostettava, jotta osatyökykyisten osallistumiselle koulutukseen ja sitä kautta työmarkkinoille ei muodostu tarpeettomia kannustinloukkuja.

Uudenmaan TE-toimiston huomiot muihin ohjelman painopistealueisiin

Painopiste 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävä kasvun uralle

Osaamistaso ja jatkuva oppiminen

Työikäiselle väestölle suunnattujen palvelujen uudistaminen ja kohdennus rakennemuutosaloille

Uudenmaan TE-toimiston näkemyksen mukaan työikäiselle väestölle suunnattujen palvelujen kehittäminen on hyvin keskeistä rakennemuutokseen vastaamiseksi ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseksi. Keskeisenä työikäisen väestön palveluiden uudistamisen instrumenttina Uudenmaan TE-toimisto pitää työmarkkinoiden kehittämistä kohti osaamisperusteisuutta nykyisen tutkintoperusteisuuden sijaan. Tämä edellyttää uudenlaisten osaamisen tunnistamisen työkalujen luomista sekä poikkihallinnollisen yhteistyön kehittämistä, jonka ytimessä on muun muassa yhteisen, osaamiseen liittyvän sanaston luominen eri yhteistyöhön osallistuvien tahojen välille.

Osaamisperusteisiin työmarkkinoihin siirtymistä edesauttaisi tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen roolin pienentäminen ja sen korvaaminen työpaikalla tehtävällä osaamisen kehittämisellä ja koulutuksella. Tällöin tutkintoperusteiset koulutukset jäisivät ensisijaisesti oppilaitosten vastuulle, ja TE-hallinto keskittyisi osaamiseen perustuvaan koulutukseen, joka suuressa määrin tapahtuisi työpaikoilla ja yhteistyössä työnantajien kanssa. Tässä yhteydessä tulee huomioida myös koulutusten rahoitusmuodot, ja niitä on uudistettava siten, että ne tukevat osaamisperusteisuuden lisäämistä työmarkkinoilla.

Kohtaannon parantamisen näkökulmasta yritysten tarpeiden huomioiminen tulee olla olennainen osa koulutustarjonnan suunnittelua. Lisäksi työelämässä olevien henkilöiden mahdollisuutta osallistua osaamisen kehittämisen palveluihin tulee parantaa. Tämä koskee etenkin mikro- ja pk-yrityksissä työskenteleviä, joiden

26.1.2021

osallistumisaste osaamistasoa nostaviin koulutuksiin on suurissa yrityksissä työskenteleviä alempi. Tarve päivittää osaamista koskee kaikkia työntekijöitä riippumatta siitä, miten suuri toimija oma työnantaja on tai minälaiset resurssit työnantajalla on järjestää henkilöstölleen osaamisen kehittämisen palveluita. Työvoimakoulutuspalveluita on jo kehitetty ja tulee kehittää edelleen myös mikro- ja pk-yrityksissä työskenteleville.

Jotta pitkän aikavälin rakennemuutokseen kyetään vastaamaan riittävällä tasolla, tulee jatkossa panostaa työmarkkinoita koskevaan ennakointityöhön nykyistä enemmän sekä hyödyntää ennakkoinnin tuottamaa tietoa mm. koulutuspalvelutarjonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa eri asiakasryhmille. Ennakointityötä tukevien digitaalisten työkalujen kehittämiseen tulisi panostaa.